

LÆRERBIBLIOTEKET

Serieredaktion:

Professor Per Fibæk Laursen
Lektor Hans Jørgen Kristensen

METTE BUCHARDT (RED.)

Religionsdidaktik

Traditioner og tilgange

HANS REITZELS FORLAG

Religionsdidaktik

Traditioner og tilgange

1. udgave, 1. oplag

© forfatterne og Hans Reitzels Forlag 2016

Forlagsredaktør: Henrik Juul

Manuskriptredaktør: Dorte Steiness

Omslag: Sofie Meedom

Typografisk tilrettelægning: Kit Hansen

Sat med ITC Legacy og Trade Gothic

og trykt hos Livonia Print

Printed in Latvia 2016

ISBN 978-87-412-6298-7

Religionsdidaktik – Traditioner og tilgange er et originalt værk, der er sammensat af nyskrevne kapitler og reviderede kapitler fra udgivelserne *Religionsdidaktik*, København: Gyldendal 2006, 2011.

FAGFÆLLE-
BEDØMT

FAGFÆLLEBEDØMT

I henhold til ministerielle krav betyder bedømmelsen, at der fra en senior fagfælle på ph.d.-niveau er foretaget en skriftlig vurdering, som godtgør denne bogs videnskabelige kvalitet.

in accordance with ministry requirements, the certification means that a senior ph.d.-level peer has made a written assessment which justifies this book's scientific quality.

Alle rettigheder forbeholdes. Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Node, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

Hold dig orienteret om nye titler fra Hans Reitzels Forlag.
Tilmeld dig forlagets nyhedsbrev på hansreitzel.dk

Indhold

At studere det religionsdidaktiske landskab 11

Mette Buchardt

Bogens indholdsvalg og opbygning 13

DEL 1

Religionsundervisningen mellem basisfag og didaktik 17

KAPITEL 1

Tilgange til at undervise i religion: om didaktikformer og rekonkretisering 19

Didaktik 19

Didaktiktyper 22

Fagdidaktikkens relationer 24

Fagdidaktiske tilgange 28

KAPITEL 2

Religionsundervisnings historie i Danmark 33

Henrik Juul

1814: Konfessionelt og moralsk-etisk dannelsesfag 33

1901: Det Sthyr'ske Cirkulære: udvikling af børns religiøse sans 34

1937: Elevcenteret, konfessionelt og etisk dannelsesfag 35

1942: Den Gule Betænkning: kristendommen som grundliggende værdi 35

1960: Den Blå Betænkning: udvikling af harmoniske børn med religiøse anlæg 36

1975: Kundsksbmeddelende, kritisk bibelfag 37

1976: Fagpjee: kritisk bibelhistorie 38

1989: Fornyelse af faget: bibelfortællingsfag 39

1993: Livsfilosofisk kultur- og dannelsesfag 40

1995: Nyt faghæfte: den religiøse dimension og livsfilosofi	41
2004: Fælles Mål: bindende nationale mål for undervisningen	43
2006: Målstyret kulturfag	43
2009: Fælles Mål II: kundskaber i centrum	44
2015: Fælles Mål III: læringsmålstyret undervisning	45

KAPITEL 3

Kristendoms status i skolefaget kristendomsundskab: norm eller indholdsområde? 53

Mette Buchardt

Objekt eller subjekt for faget?	54
Diskurser om kristendom i lovgrundlaget	54
Juridisk tekst, fagpolitisk tekst og klasserummets tekst	57
Kristendom blandt de andre	58
Kristendom som unik	61
Diskurser fra fagpolitisk tekst til klasserummets tekst	65

DEL 2

Religionsundervisningens tilgange 73

KAPITEL 4

Komparativ undervisning 75

Helle Hinge

Fænomenologiske eller komparative studier	76
En komparativ religionsmodel	77
En fænomenologisk-hermeneutisk og en religionsfænomenologisk komparativ tilgang	77
Dannelsesmæssige og didaktiske aspekter	79
Komparativ tilgang som mulighed	80
Komparative læremidler	81

KAPITEL 5

Antropologisk undervisning 89

Mette Buchardt

Etnografika: arbejde med genstande indsamlet af antropologer på feltarbejde	90
Warwicks fortolkende tilgang	92
Feltarbejde og deltagerobservation	93
På feltarbejde i eget familieliv og i andres skole: eksempler fra Valby	94
Lokalområder som materiale: kvarteranalyse	98
Problemer og muligheder	99

KAPITEL 6

Religionssociologisk undervisning 105

Pia Rose Bøwadt

Hvad er religionssociologi?	105
Hvad er religion?	107
Sekulariseringsteorier	108
Den levende religion og levede religion	110
Kvalitative dybdeinterview	114
Muligheder og begrænsninger i den religionssociologiske tilgang	114

KAPITEL 7

Historisk-kritisk undervisning 119

Mette Buchardt

Hvorfor bør historisk-kritisk undervisning (også) forstås historisk?	120
Lovgrundlaget og vejledningsteksten: mellem fakta, undere og historicitet	123
Den historiske Jesus og bibelkritik: teologiens liberalisering	127
Kampene om de bibelske fortællinger: et fagligt-didaktisk spor over tre århundreder	129
Nutidens arbejde med historisk-kritisk religionsundervisning i lyset af fortidens kampe	132

Narrativ undervisning..... 139*Pia Rose Bøwadt*

Den grundtvigske fortælletradition	140
Fortælling og livsmod	142
De bibelske fortællinger i forenklede Fælles Mål	143
Fortællingens kraft	144
Kulturforståelse og modernitetssyn	146
Eksempler på narrativ religionsdidaktik	147
Muligheder og begrænsninger ved narrativ undervisning	148

Symbolundervisning..... 155*Henrik Juul*

Symboler	156
Symboler som erkendelsesproces: Ernst Cassirer	157
Rekontekstualisering af Cassirers symbolopfattelse	158
Symboler i menneskets psyke: C.G. Jung	159
Rekontekstualisering af Jungs symbolforståelse	160
Symboler som del af tilværelsen: K.E. Løgstrup	161
Rekontekstualisering af Løgstrups symbolforståelse	162
Symboler som tværeligjøs kategori: Ninian Smart	164
Rekontekstualisering af Smarts symbolforståelse	165
Opsamling: rekontekstualisering af symbolforståelser	166

Eksistentiel undervisning..... 173*Pia Rose Bøwadt*

Eksistensfilosofi	174
Ateistisk eksistensfilosofi	175
Paul Tillich og den glemte dimension	176
Rudolf Bultmann og afmytologiseringen	178
Michael Grimmitt: identitetsdannelse og menneskelig udvikling	179
Muligheder og begrænsninger ved eksistentiel undervisning	181

Livsfilosofisk og fænomenologisk undervisning..... 187*Pia Rose Bøwadt*

Den danske livsfilosofi	189
Den fænomenologiske tilgang	192
Livsfilosofi versus eksistensfilosofi	193
Fra religion til liv	194
Rekontekstualiseringen af livsfilosofien	195
Muligheder og begrænsninger ved livsfilosofisk og fænomenologisk undervisning	196

Tværgående tilgange og deres betydning for religionsundervisningen..... 201**Filosofi med børn..... 203***Helle Hinge*

Filosofi med børn i Danmark	205
Livsfilosofi, fagfilosofi og danske læremidler	207
Filosofi med børn i Norge og andre lande	209
Forenklede Fælles Mål	211
Almendidaktiske og dannelsesmæssige aspekter	211

Interkulturel og antiracistisk undervisning..... 217*Mette Buchardt*

Multikulturel undervisning og multikulturalisme	217
Den antiracistiske kritik og dens praksis	219
Ny monokulturalisme: back to basics og kanontilgangen	219
Kulturforestillinger i de traditionelle tilgange til religionsundervisning	220
Kritisk multikulturalistisk og interkulturel undervisning	223

It og multimodal undervisning..... 229*Helle Hinge*

Mono- og multimodalitet	229
Digitale modaliteter	230
To syn på multimodal undervisning	231
Dannelsesmæssige aspekter	232
Almendidaktiske aspekter	232
Multimodale løsninger: remixing og remediering	234
Et eksempel på remixing og remediering	235
Multimodalitet, feltarbejde og fortælling	236
Konsekvenser for kristendomskundskab: begrænsninger og muligheder	238

KAPITEL 15

Læremiddelanalyse 243*Henrik Juul*

Skemaets kategorier	245
Brug af skemaet	248

Om forfatterne 253**Navneregister 254****Sagregister 257**

At studere det religionsdidaktiske landskab

METTE BUCHARDT

Fagområdet religionsdidaktik (eller religionspædagogik – en anden betegnelse, som den ofte bruges synonymt med) har fx i læreruddannelsen været på vej frem de seneste årtier og udgør i dag en væsentlig del af undervisningsfaget kristendomskundskab/religion. Selv om feltet ikke byder på ligeså mange publikationer som i de omkringliggende europæiske lande, har den danske del af feltet sine egne traditioner og fortolkninger af internationale religionsdidaktiske tendenser. Denne bog handler om landskabet af tilgange til religionsundervisning, som de tager sig ud i en dansk kontekst: i fagdidaktisk litteratur, i klasserummet, både i udviklingsarbejder og i daglig praksis, i undervisningsmaterialer og i de skiftende lovgrundlag og ministerielle vejledninger.

I dansk religionsdidaktisk tradition har der været en tendens til, at mange fagdidaktiske publikationer har taget udgangspunkt i et bestemt normativt sigte, eller sagt på en anden måde: har været styret af et bud på, hvad der for forfatterne at se er den mest optimale religionsundervisning. Dette er ikke noget problem i sig selv. Undervisning og enhver anden form for pædagogisk virksomhed tager selvfølgelig udgangspunkt i en vurdering af, hvilke veje der er de mest optimale til at nå målet – og at nogle mål er mere rigtige end andre. Sigtet med denne bog er imidlertid et andet, nemlig at danne indgang til det samlede religionsdidaktiske landskab – og at bidrage til læserens overblik over de mange foreskrivende traditioner for religionsundervisning, sådan som de tager sig ud i en dansk kontekst.

Bogen retter sig ikke mindst til læreruddannelsens undervisningsfag kristendomskundskab/religion, der er forpligtet til at introducere